

של הרשות האחראית ובמידת התייחסותה לה־
פרת החוק ובכמות המשאבים שהקצתה לאכי־
פתו.

הבעיה היחידה בה נתקל בית המשפט היא שאלת הנזק (שכן על מנת לפסוק לאדם פיצוי אישי בגין עוולת הפרת חובה חקוקה, יש גם להוכיח, כי אותה ההפרה גרמה לאדם נזק כל־שהוא).

בית המשפט מודע לבעייתיות זו ומ־בהיר מפורשות, כי נוכח הבעייתיות המובנית באירועים מעין אלו בהוכחת נזק (שהוא מן הסתם נזק מצטבר), הוא סבור – וכאן החידוש – כי יש לקבוע פיצוי הולם אף ללא הוכחת נזק. זאת, לשם השגת המטרה ההרתעתית של דיני הנזיקין, ועל מנת להעביר את כוח ההרתעה לידי הציבור.

המסר העולה מפסק הדין הוא ברור: אדם המפר את החוק למניעת עישון במקומות ציבוריים, חושף עצמו עתה לא רק לקנס כספי מצד הפקח או הגורם האחראי מכוח החוק (אשר כאמור סביר להניח שלא יגיע לעולם), אלא גם לתביעה אזרחית־נזיקית מצד כל אחד מהנוכחים באותו מעמד. זאת, הגם שאלו אינם יכולים להוכיח נזק ממשי כלשהו בגין אותו המעמד.

הרציונל העומד בבסיס פסק הדין הוא שיש מוש בכלי התביעה הנזיקית האישית לא רק למ־טרות השבת המצב לקדמותו, המקובלות והידועה בכל תביעה נזיקית בה אדם שניזוק מבקש פיצוי בגין נזקו, אלא גם לשם השגת מטרה חברתית רחבה יותר: שימוש בדיני הנזיקין ככלי לשינוי התנהגות חברתית והשגת הרתעה מפני התנהגות מסוכנת ואסורה. //

הפועל היוצא מהאמור לעיל היה הפיכתו של החוק לאותה אבן שאין לה הופכין, שכן דומה שמסיבות שונות (לרבות העדר משאבים) הרשות האחראית לא עשתה רבות לשם פיקוח ואכיפת החוק על הציבור בכלל ועל מחזיקי מקומות ציבוריים בפרט. התוצאה המעשית היתה, שה־חוק הופר ומופר מדי יום ביומו במאות ואלפי פעמים, וזאת ללא כל התייחסות או מענה הולם מצד הרשות.

עד שבה בית משפט השלום בתל־אביב (השופט עודד מאור) והראה באוגוסט 2008, שהוא ער לכך שהותרת אכיפת החוק לרשות האחראית, משמעותה הותרת המצב כמות שהוא והפיכת החוק למעשה לאות מתה. לפיכך עשה בית המשפט צעד אמיץ קדימה וקבע, כי מעבר לסנקציה העונשית הקיימת בחוק, הלכה למעשה קיימת עילת תביעה אישית בנזיקין לכל אדם אשר נכח בסיטואציה בה הופר החוק (כלומר: כאשר בשהייתו במקום ציבורי בו נאסר העישון בחוק, הוא הפך בעל כורחו למעשן פסיבי כתוצאה מעישון אסור).

על מנת להגיע למסקנה האמורה, עשה בית המשפט שימוש בעוולת המסגרת המנויה בפ־קודת הנזיקין הידועה כ"הפרת חובה חקוקה" (סעיף 63). השופט מאור קובע, כי שילוב שני דברי החקיקה מוביל למסקנה, כי אדם המעשן במקום ציבורי אסור לא רק שמפר את החוק וצ־פוי לסנקציה הפלילית (שלרוב לא תבוא), אלא שהוא אף גורם עוולה אזרחית, בגינה ניתן לתור בעו בנזיקין כמפר חובה חקוקה אשר מטרתה ותכליתה הגנת הציבור.

החוק לא יעלה בעשן

פסיקה אמיצה הולכת צעד

קדימה באכיפת איסור העישון

במקומות ציבוריים

/ עו"ד ערן יעקובוביץ'

החוק למניעת עישון במקומות ציבוריים נחקק בשנת 1983, ודומה ומאז שכב שנים לא מבוטלות כאבן שאין לה הופכין. מטרתו העיקרית היתה קביעת האיסור לעשן במקום ציבורי, והטלת חובות שונות על מחזיקי המקומות הציבוריים המוגדרים בחוק, לצד קביעת אחריות פלילית שקנס בצידה על מחזיק מקום ציבורי אשר בחצריו הופר החוק.

מרבית העיסוק בחוק עד לימים אלו היתה לכאורה ביחסים שבין הרשות האחראית על אכיפת החוק ויישומו לבין מפר החוק. מכאן שיישומו של החוק הפך לתלוי במידת האכיפה

הכותב הוא מומחה לדיני ביטוח ממשרד צבי יעקובוביץ' ושות'.